

imece

Fark Et • Katıl • Çözüm Üret

Tema:
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Sorunlar Araştırması

R
A
P
O
R

Giriş

Bu araştırma raporu, **imece**'nin sosyal girişimcilik yoluyla çözüm aramayı hedeflediği ikinci tema olan toplumsal cinsiyet eşitliği lensinden kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi başlığı için hazırlanmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramı, doğumda biyolojik cinsiyet olarak insanların yanında getirdikleri bir kategorinin ötesinde, sosyal olanın içinde yer alan aile, toplum, kültür, eğitim ve benzeri parametrelerle şekillenen, kadınlık ve erkeklik kategorilerini tanımlamak için kullanılır. Kadınlar ve erkekler arasında sosyal ve kültürel değerlerin ürettiği farklar ise toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine sebep olur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini etkileyen birçok değişken olduğu gibi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği sonucu oluşan problemler de çok yönlüdür. Raporun devamında ortaya koyulan veriler eşitsizliğin boyutlarını anlamamıza yardımcı olacaktır.

Küresel endeksler neler söylüyor?

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kadın ve kız çocuklarının önündeki temel engelleri anlayabilmek için bu alanda yayınlanan küresel, ulusal ve yerel veri, endeks, rapor ve araştırmalar incelenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda, incelenen veri ve göstergeler ışığında, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında Türkiye'nin dünyadaki sıralaması ve Türkiye'deki temel sorunlar ve gelişim alanları ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırma kapsamında incelenen başlıca küresel ve ulusal endeksler ile araştırma raporları aşağıda yer almaktadır:

- UN Women & UN Global Compact - Kadının Güçlenmesi Prensipleri (WEPs) Uygulama Rehberi
- Dünya Ekonomik Forumu (WEF) - Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

(OECD) - Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) - İnsani Gelişim Raporu (HDR)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) - Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri ve İşgücü İstatistikleri
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı - Türkiye'de Kadın İşgücü Profili ve İstihdamı Raporu
- TEPAV - 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi
- Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW) - STK Gölge Raporları

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yayınlanan küresel rapor ve endekslerde, Türkiye'nin genel olarak sıralamalarda oldukça geride kaldığını söylemek mümkün. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi 2016 verilerine göre Türkiye, aşağıdaki dört ana başlığın detaylı analizi ile oluşturulan genel sıralamada 144 ülke arasında 130. sırada yer alıyor.

Küresel endeksler, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında temelde dört ana başlık üzerine odaklanıyor:

- Ekonomiye katılım
- Eğitime erişim & eğitimin niteliği
- Sağlık
- Siyasi katılım ve güçlenme

Ekonomiye katılım ve olanaklar

WEF Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'nde Türkiye, ekonomiye katılım ve olanaklar alt başlığında¹ 144 ülke arasında 129. sırada yer alıyor. Aynı raporun 2006

¹ Bu alt başlık altında değerlendirilen değişkenler ise kadınların işgücüne katılım oranı, benzer işe ücret eşitliği, kadınların tahmini kazanılmış geliri, kadın meclis üyeleri, orta kademe ve üst yöneticiler, kadın profesyonel ve teknik işçi oranıdır.

verilerine bakıldığında Türkiye'nin 115 ülke arasında 106. sırada yer aldığını görüyoruz. Bu veriler¹ bize, 10 yıllık bir süreçte Türkiye'nin bu alanda bir ilerleme kaydedememiş, aksine geriye doğru gitmiş olduğunu gösteriyor.

İstihdam ve işgücüne katılım

Türkiye'de kadınların istihdam ve işgücüne katılım oranlarına bakıldığında oldukça karamsar bir tablo ortaya çıkıyor. WEF Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'nde iş gücüne katılım alt başlığında Türkiye 144 ülke arasında 130. sırada. Türkiye'yi takip eden ülkelere baktığımızda Bahreyn, Mısır, Umman, Suriye, Yemen ve Suudi Arabistan gibi ülkeler dikkati çekiyor.

Veriler daha detaylı incelendiğinde Türkiye'nin, OECD ve G20 ülkeleri arasında kadın istihdamı konusunda son sıralarda yer aldığı görülüyor. OECD 2016 verilerine göre Türkiye'de kadınların iş gücüne katılım oranı %31,3 ve bu oranla Türkiye, OECD ülkeleri arasında sonuncu² (OECD ortalaması yüzde 58,2)³, G20 ülkeleri arasında ise sondan ikinci sırada.⁴

Tek başına bu veriler bile, kadının ekonomik hayata katılımında Türkiye'nin bu alanda ne kadar büyük bir gelişmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koyuyor.

Türkiye'de toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların meslek tercihlerini ve çalıştığı meslek gruplarını da etkiliyor. Geleneksel olmayan işlerde çalışan kadın oranı oldukça düşük. 2016 TÜİK verilerine göre Türkiye'de bazı meslek gruplarında kadınların çalışma oranı aşağıdaki gibidir:⁵

- Kadın fabrika ve makine operatörü oranı: %10,8
- Kadın anaokulu öğretmeni oranı: %94,7
- Kadın ilkokul öğretmeni oranı: %60
- Kadın savcı oranı: %6,5
- Kadın polis oranı: %5,5

Kadınların iş gücüne katılmasının, iş gücünde kalmasının ve yükselmesinin önündeki engeller

Kadınların çalışma hayatına katılmasının ve devam etmesinin önünde gözle görünür ve görünmez bazı engeller bulunmaktadır.

Bunlardan en önemlisi okul öncesi eğitim ve bakım hizmetlerinin yetersiz olması.⁶ Çocuk ve yaşlı bakımı gibi işleri kadınların zorunlu olarak üstlenmesi kadınların iş yaşam dengesi kuramamasına yol açıyor. Bu sebeple, çocuk bakım hizmetlerinin ücretsiz, kurumsal, güvenli ve yaygın olması kadınların iş hayatına devam etmesi ve yükselmesi için oldukça kritik bir öneme sahip.

Türkiye, OECD ülkeleri arasında 0-2 yaş arası formel çocuk bakımı ve okul öncesi eğitime katılımında karşılaştırılabilir veriye sahip değilken, 3-5 yaş arası çocukların okul öncesi eğitime katılımı alanında OECD ülkeleri arasında son sırada.⁷ Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'dan okul öncesi eğitim ve çocuk bakımına ayrılan bütçede ise OECD ortalaması %0,80 iken, Türkiye'de bu oran %0,18.⁸

Bakım hizmetlerinin dışında kadınların istihdama katılımının önünde gözle görünür olmayan başka engeller de bulunmaktadır.

OECD ve G20 ülkeleri arasında kadın istihdamı konusunda son sıralarda yer aldığı görülüyor. OECD 2016 verilerine göre Türkiye'de kadınların iş gücüne katılım oranı %31,3 ve bu oranla Türkiye, OECD ülkeleri arasında sonuncu (OECD ortalaması yüzde 58,2), G20 ülkeleri arasında ise sondan ikinci sırada.

Bunların başında iş dünyasında başarılı kadın rol model eksikliği, yöneticilerin bilinçli ve bilinçsiz ön yargısı, kadınların özgüven ve motivasyon eksikliği gibi faktörler geliyor.⁹

Yukarıda bahsedilen faktörler, kadının iş yaşamında yükselmesinin önünde ciddi engeller oluşturmaktadır. Bunların ötesinde ırk, yaş, etnik köken, din, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi faktörlerden kaynaklanan ayrımcılığın, insanların çalıştıkları kurumlarda üst düzey pozisyonlara terfi edebilme olanaklarını olumsuz yönde etkilemektedir.¹⁰ Cam tavan veya dikey katmanlaşma olarak adlandırılan bu durum, kadınların kamu ve özel sektörde üst düzey pozisyonlarda erkeklere oranla çok daha az yer almalarına neden oluyor.

2012 verilerine göre, Türkiye’de kamu sektörü ve özel sektör içinde her seviyede kadın yöneticilerin oranı %12,2. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) 2015 verilerine göre kadın üst ve orta düzey yönetici oranlarında Türkiye, %14,3 ile 49 ülke arasında son sırada yer alıyor.¹¹

Bağımsız Kadın Direktörler 2013 raporuna göre iseⁱⁱ, BIST’te yer alan şirketlerinin %44,1’inin yönetim kurullarında hiç kadın üye bulunmuyor. Yönetim kurulu üyeleri arasında kadın oranı %11,9 ve toplam kadın direktörler içinde bağımsız kadın direktörlerin oranı yüzde %9,3.¹²

1 İşsizlik

Türkiye’de kadınlarda işsizlik oranı erkeklere göre daha yüksek. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2017 Haziran verilerine göre 15-64

yaş kadın işsizlik oranı %13,8 iken erkeklerde işsizlik oranı %8,8.¹³ OECD verilerine bakıldığında Türkiye’de kadın işsizlik oranı, %6,4 olan OECD ortalamasının da oldukça üstünde.¹⁴

Bağımsız Kadın Direktörler 2013 raporuna göre ise, BIST’te yer alan şirketlerinin %44,1’inin yönetim kurullarında hiç kadın üye bulunmuyor. Yönetim kurulu üyeleri arasında kadın oranı %11,9 ve toplam kadın direktörler içinde bağımsız kadın direktörlerin oranı yüzde %9,3.

Ancak resmi rakamların ötesinde, kadınların iş bulma ümidi ve beklentisi erkeklere göre çok daha düşük. Bu sebeple, geniş kapsamlı işsizlik oranlarına bakıldığında daha da karamsar bir tablo ile karşılaşılıyor.¹⁵ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2014 verilerine göre, geniş tanımlı işsizlik oranı erkeklerde %13,6 iken kadınlarda %27,7.¹⁶

Bu verilerin yanı sıra, ne eğitimde ne istihdamda olan 15-24 yaş arası genç kadın nüfusun oranı 2017 Haziran verilerine göre %34,5.¹⁷ Mutlak olarak bu oran 2 milyonu aşkın genç kadının ne eğitim aldığını ne de istihdamda olduğunu, yani “atıl gençlik”¹⁸ içinde yer aldığını gösteriyor. OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında kadın atıl gençliğin durumu daha net ortaya çıkıyor. 2016 verilerine göre 15-29 yaş arası ne eğitimde ne de istihdamda olan kadınların oranı %41,5 (OECD ortalaması %16,5). Türkiye bu yüksek oranla hem OECD hem de OECD olmayan Brezilya, Kolombiya ve Rusya gibi ülkeler arasında da ilk sırada yer alıyor.¹⁹

2 Eşit işe eşit ücret

Toplumsal cinsiyete dayalı ücret farklılığı, kadınların ekonomik güçlenmesi konusunda karşılaştığı ayrımcılık açısından oldukça önemli bir gösterge. Türkiye’de bu konuda cinsiyet uçurumu devam eden bir sorun. WEF Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi’nde Türkiye 144 ülke arasında 98. sırada yer alıyor. OECD

ⁱⁱ Daha detaylı bilgi için; http://gazetesu.sabanciuniv.edu/sites/gazetesu.sabanciuniv.edu/files/2013/iwd_report_final_7_print1.pdf

verilerine göre Türkiye’de kadın ve erkeklerin maaş farkı oldukça yüksek: Toplumsal cinsiyete dayalı ücret farklılığı kategorisinde OECD ortalaması %15,1 iken, Türkiye’de bu oran %20,1.²⁰ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2014 verilerine göre ise, Türkiye’de nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan erkekler, aynı işi yapan kadınlardan %18 daha fazla maaş alıyor.²¹

3 Ücretsiz kadın emeği

UNDP’nin İnsani Gelişim Raporu’na göre, Türkiye’deki toplam emeğin %55’ini kadın, %45’ini ise erkek emeği üretiyor. Kadınların toplam emeğinin %47’sini ev içi hizmet ve bakım gibi işler, yani ücretsiz kadın emeği oluşturuyor. Erkeklerde ise bu oran yalnızca %11. Yani kadınlar ev içi emeğe erkeklerden 4 kat fazla zaman harcıyor.²² OECD ülkeleri arasında ise Türkiye ücretsiz kadın emeğinin en fazla olduğu ülke. Kadınlar günde 6,2 saat ücretsiz emek harcarken, erkeklerde bu süre 1,9 saat.²³

4 Finansal kaynaklara erişim

Kadınlar toplam gelir ve servetinin bölüşümünde erkeklere göre çok daha az pay sahibi olmaktadır. Bölüşüm sonucu elde ettikleri pay üzerinde de söz hakları sınırlı kalmaktadır. Bu sebeple kadınların finansal kaynaklara erişimi sorunu, hem Türkiye’de hem de dünyada oldukça ciddi bir sorun. Türkiye’de herhangi bir kişisel geliri bulunmayan kadın oranı %62,5 iken erkeklerde bu oran yalnızca %5,4.²⁴

OECD verilerine göre Türkiye’de finansal kaynaklara erişebilen kadın oranı ise yalnızca %12,2 iken, OECD ortalaması %26,3.²⁵

Eğitim

WEF’in 2016 Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi’nde, Türkiye eğitim alt başlığında 144 ülke içinde 109. sırada yer alıyor. Geçen seneki verilere baktığımızda Türkiye’nin bu alanda 4 sıra gerilediği dikkati çekiyor.

Okuryazarlık oranı

Türkiye’de okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranı erkeklerden 5 kat fazla. TÜİK, 2015 verilerine göre Türkiye’de 25 ve daha yukarı yaşta olan ve okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı %5,4 iken bu oran erkeklerde %1,8, kadınlarda %9.²⁶ WEF 2016 verilerine göre ise okuma yazma oranındaki cinsiyet uçurumu kategorisinde Türkiye 144 ülke arasında 101. sırada yer alıyor.²⁷

Eğitime erişim

2016 TÜİK verilerine göre, lise ve dengi okul mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştakilerin toplam nüfus içindeki oranı %19,5. Erkek ve kadınlar arasındaki farka bakıldığında, erkeklerin %23,4’ü lise ve dengi okul mezunu iken, kadınlarda bu oranın %15,6 olduğu görülüyor.²⁸ WEF’in verilerinde de ortaöğretim seviyesinde kadın erkek uçurumu başlığında Türkiye 109. sırada yer alıyor.²⁹

Bu değerler, yüksekokul veya fakülte mezunu düzeyinde incelendiğinde de toplumsal cinsiyet uçurumunu görmek mümkün. TÜİK, 2016 verilerine göre yüksekokul ve fakülte mezunu olan toplam nüfus oranı %16,3 iken, bu oran erkeklerde %18,7 kadınlarda ise %14,1.³⁰ OECD verilerine göre Türkiye, üst ve orta öğretimi tamamlama alanında cinsiyet eşitsizliğinin en yoğun görüldüğü ülkelerden biri olarak sonuncu sırada yer alıyor.

Eğitim seviyesine göre iş gücüne katılım

Eğitim seviyesi, kadınların iş gücüne katılımında önemli bir etken. Kadınların eğitim seviyesinin düşük olması, iş gücüne katılma olanaklarını erkeklerden çok daha fazla bir oranda düşürüyor. Örneğin, okuma yazma bilmeyen kadınların %24,2’si iş gücüne katılabilirken, erkeklerde bu oran %46,6. Okuma yazma bilen fakat herhangi bir okul bitirmemiş kadınlarda bu oran %25,8, erkeklerde ise %79. İlkokul mezunu kadınların %33,1’i iş gücünde iken, erkeklerin %80,8’i iş gücüne katılıyor. Genel lise mezunu kadınlarda bu oran %36,2, erkeklerde %74,2. Yüksekokul ve üniversite mezunu seviyesine bakıldığında ise bu

uçurum daralıyor: Kadınların %73,2'si iş gücüne katılırken erkeklerde bu oran %89.³¹

Eğitimin niteliği

Türkiye'de eğitimde toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler değerlendirilirken, enformel eğitim ile birlikte ataerkil toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren formel eğitim içeriğini de göz önünde bulundurmak önem taşıyor. Eğitim Reformu Girişimi'nin (ERG) 2016 yılında yaptığı araştırmada, ilkokul düzeyindeki ders kitaplarında aile içi görev dağılımı ve rol modelleri konusunda cinsiyetler arası ayrımcılığın gözlemlendiği belirtiliyor.³²

Bunun dışında, toplumsal cinsiyet eşitliği ekseninde eğitim alanı incelendiğinde, meslek alanlarının gelenekselleşmiş kadın-erkek meslek ayrımı da öne çıkan bir sorun. WEF'in Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'ne göre Türkiye'de STEMⁱⁱⁱ eğitimi alan kadın oranı %15 iken, erkeklerde bu oran %26.³³ Aslında kadınlar "erkek mesleği" olarak görülen mesleklere gün geçtikçe daha fazla ilgi duyuyor ve bu alanlarda eğitim almaya yöneliyor. Ancak topluma yerleşmiş toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadınların bu alanlarda istihdama katılmaları erkeklerden daha zor olmakta.

Siyasi katılım ve güçlenme

Türkiye'de kadınların siyasete ve diğer karar alma mekanizmalarına katılımı konusunda oldukça ciddi sorunlar göze çarpıyor. WEF Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'nde Türkiye, siyasi katılım ve güçlenme alt-başlığında 144 ülke arasında 113. sırada yer alıyor.

Birleşmiş Milletler'in Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) 2015 raporunda belirttiğine göre meclisteki kadın milletvekili oranı %14,9, kadın bakan oranı %4 ve yerel yönetimde kadın oranı ise %10. Yerel yönetimler düzeyinde Türkiye'de tüm

belediye başkanları içinde kadınların oranı %2,9.³⁴ Türkiye'de kadın bakan oranına bakıldığında WEF Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'ndeki ülkeler içerisinde Türkiye 144 ülke içinde 137. sırada yer alıyor.³⁵ Diğer karar alma mekanizmalarında kadınların katılım oranı incelendiğinde de tablo oldukça karamsar. Türkiye'de yüksek yargı organlarındaki kadın oranı %14,2, işveren ve meslek örgütlerinde kadın başkan oranı %7,1 ve üniversitelerde kadın rektör oranı %7.³⁶

Sağlık

Küresel endekslerde Türkiye'nin, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda sağlık alanında diğer alanlardan çok daha iyi durumda olduğunu söylemek mümkün. WEF Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'nde sağlık alanında Türkiye 38 ülke ile birlikte 1. sırada yer alıyor. Fakat bu verinin hangi göstergeleri kapsadığını belirtmekte fayda var. Sağlık başlığı altında bakılan veriler doğumda cinsiyet oranı³⁷ ve beklenen sağlıklı yaşam süresini içeriyor. Bu veriler toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınlar açısından yarattığı sağlık sorunlarını anlamak için yeterli değil.

Sağlığın tanımı ve verileri daha detaylı bir biçimde inceleme ihtiyacı

Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, sadece hastalık ve sakatlığın olmayışıyla değil, bedensel, sosyal ve ruhsal yönden tam iyilik hali olarak tanımlıyor.³⁸ Rapora göre kadın; yaşam döngüsü içerisinde anne rahminden başlayarak, çocukluk, ergenlik, erişkinlik, yaşlılık gibi farklı dönemlerden geçiyor ve bu dönemlerin her birinde erkeklerden farklı bir takım bedensel, ruhsal ve sosyal sorunlar yaşıyor. Bu sorunlar arasında kız çocuklarının erken çocukluk döneminde ayrımcılığa uğraması, kadının ev içi ücretsiz emek sorumluluğunu üstlenmesi, şiddete maruz kalması, bedensel ve psikolojik sağlığı açısından ihtiyaç duyduğu desteğe ulaşamaması yer almaktadır. Raporun giriş kısmında da tanımladığı üzere bu farklılıkların büyük çoğunluğu toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle oluşuyor ve kadınların

ⁱⁱⁱ Science (Fen), Technology (Teknoloji), Engineering (Mühendislik) and Mathematics(Matematik) kelimelerinin birleşiminden oluşan ve bu alanı tanımlayan sözcük.

üretkenliğini ve yaşam kalitesini olumsuz etkiliyor. Öte yandan araştırmalar, bu olumsuz etkilenmenin kadınlarda daha yaygın görülen psikolojik sorunlara sebep olduğunu ortaya koymuştur.³⁹

WEF Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'nde sağlık alt başlığı altında gösterge olarak alınan verilerden biri uzun ömürlülük. Türkiye demografik verilerine bakıldığında kadınların erkeklere göre daha uzun süre yaşadığı⁴⁰ görülse de kadınların yaşam kaliteleri erkeklere göre çok daha düşük. Örneğin 2016 Türkiye Sağlık Araştırması verileri kadınların %23,9'unun, erkeklerinse %15,2'sinin obezite problemi yaşadığını gösteriyor. Ayrıca bu araştırmaya göre son 12 ayda tansiyon, kolesterol ve kan şekeri ölçümü yaptıran bireylerin yüzdesel olarak oranı kadınlarda erkeklerden daha yüksek. Yine aynı araştırmada, son 12 ay içerisinde hastanede en az bir gece yataklı tedavi hizmeti alan kadınların oranı %13,1 iken, bu oran erkeklerde %9,5.⁴¹

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve etkileri

Bu verilerin yanı sıra Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve sağlık konusunu merkeze alan akademik çalışmalarda şiddetin çok önemli bir olgu olduğuna dikkat çekilmiştir. 2014 OECD verilerine göre Türkiye'de kadınların %25'i, partnerlerinin belli koşullarda şiddete başvurmasının meşru olduğunu düşünüyor. Bu oran OECD ülkeleri içindeki en yüksek değer.⁴² Kadına yönelik şiddet aile içinde fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet biçiminde görülebiliyor iken, şiddet bireyi fiziksel, duygusal ve sosyal yönden etkileyerek yetersiz beslenmeye, depresyona, travma sonrası stres bozukluğuna, sosyal izolasyona, madde bağımlılığına, beden travmalarına, geçici ve kalıcı engellilik ve hastalıklara, kronik ağrıya, güvenli olmayan cinselliğe, intiharlara ve hatta ölüme neden olabilmekte. Bunlara ek olarak gebelikte uygulanan şiddet de kadın ve çocuk sağlığını olumsuz yönde etkilemekte.

2030 sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve imece

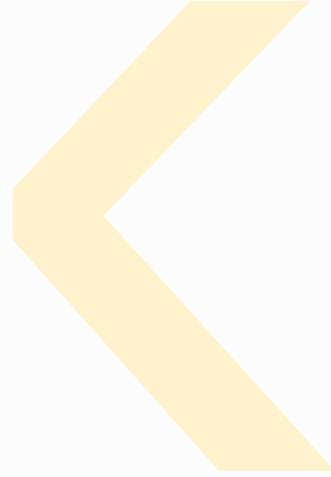
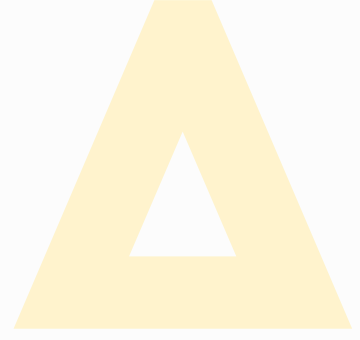
Birleşmiş Milletler'in 2015 yılında belirlediği 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), yoksulluğu sonlandırmak, dünyayı korumak ve dünyadaki tüm insanların refahını sağlamak için 193 ülkenin de altına imzasını attığı 17 temel hedeften oluşuyor. Küresel ölçekte ele alınan ve birbirine bağlantılı olan bu hedeflerin her birinin önümüzdeki 15 yıl içinde hükümetlerin, özel sektörün, sivil toplumun ve tüm vatandaşların işbirliğinde gerçekleştirmeyi amaçladığı spesifik alt hedefleri bulunmakta.

Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, imece'nin geliştirdiği Destek Programlarını yönlendiriyor. imece'nin ikinci Destek Programı'nda ele aldığı konu olan toplumsal cinsiyet eşitliği lensinden kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi başlığı, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden (SKH) beşincisi olan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması"nın altını çiziyor. Bu hedef doğrultusunda eğitime erişim, ekonomik hayata katılım, sağlık ve iyi olma hali gibi alanlarda kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi için farklı alanlara odaklanmayı amaçlayan imece platformu, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin alt göstergelerine paralel olan bir yapı oluşturarak sosyal girişimlerin önünü açıyor. Beşinci Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi olan toplumsal cinsiyet eşitliği, imece'nin ikinci Destek Programı ile en doğrudan bağdaştırılabilecek küresel hedef olarak karşımıza çıkıyor. Bu hedefin altında belirlenen kadın ve kız çocuklarına karşı ayrımcılığı her yerde ortadan kaldırmak, kadın ve kız çocuklarının ekonomik ve sosyal tüm alanlarda eşit bir şekilde katılmasını ve karar alma mekanizmalarına dahil olmalarını sağlamak gibi konular, imece'nin bu Destek Programı'nda eğilmek istediği konular ile doğrudan örtüşüyor.

Bu hedefin yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklı ayrımcılıkların ortadan kaldırılması adına bu süreç kapsamında ortaya çıkacak girişimler, diğer küresel hedeflere ulaşmada da büyük bir

adım atılmasını sağlayacak. imece Destek Programı kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği lensinin uygulandığı sosyal girişimler, yoksulluk (Birinci Hedef), beslenme (İkinci Hedef), sağlık (Üçüncü Hedef), nitelikli eğitim (Dördüncü Hedef), insana yakışır iş ve ekonomik büyüme (Sekizinci Hedef), barış ve adalet (On Altıncı Hedef) ve eşitsizliklerin sağlanması (Onuncu Hedef) gibi hedeflere dokunarak etki alanını genişletebilen, çarpan etkisi yaratan başlangıç noktaları olabilir.

Ayrıca 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden 17. hedef olan Hedefler İçin Ortaklıklar, imece'nin çok paydaşlı ve disiplinlerarası topluluklar oluşturarak birlikte düşünmeyi, birlikte tasarlamayı ve birlikte sürdürülebilir çözümler üretmeyi hedefleyen yapısı ile önemli bir paralellik sergilemektedir.

Kaynaklar

- ¹ WEF. (2016). The Global Gender Gap Report 2016. 10 Temmuz 2017 tarihinde <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/economies/#economy=TUR> sitesinden erişildi; WEF. (2006). The Global Gender Gap Report 2006. 15 Temmuz 2017 tarihinde http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2006.pdf adresinden erişildi.
- ² OECD. (2016). Employment rate: Women, % of working age population, Q1 2016. 30 Eylül 2017 tarihinde <https://data.oecd.org/chart/4HLV> adresinden erişildi.
- ³ OECD (2017). Labor Force Participation Rate. 10 Ekim 2017 tarihinde <https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm> adresinden erişildi.
- ⁴ OXFAM, TEPAV. (2012). Making economies work for women: Female labour force participation in Turkey. 11 Eylül 2017 tarihinde http://www.tepav.org.tr/upload/files/1436539353-9.Making_Economies_Work_for_Women___Female_Labour_Force_Participation_in_Turkey.pdf adresinden erişildi.
- ⁵ TÜİK. (2017). Nüfus ve Demografi. Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri. "İşgücü" ve "Seçilmiş Meslekler". 11 Ekim 2017 tarihinde www.tuik.gov.tr sitesinden erişildi.
- ⁶ UN Women (2017). Kadının Güçlenmesi Prensipleri (WEPs) Uygulama Rehberi. 20 Temmuz 2017 tarihinde http://www.globalcompactturkiye.org/wp-content/uploads/2017/01/WEPs_Rehber.pdf adresinden erişildi.
- ⁷ OECD (2014). Family Database. PF3.2 Enrolment in childcare and pre-school. 25 Eylül 2017 tarihinde www.oecd.org/social/family/database adresinden erişildi.
- ⁸ İlkaracan, İ., Kim, K., Kaya, T. (2015). Sosyal Bakım Hizmetlerine Kamu Yatırımlarının İstihdam, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Yoksulluğa Etkileri: Türkiye Örneği İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Ve Uygulamaları Merkezi Ve Levy Ekonomi Enstitüsü - Bard College. 9 Eylül 2017 tarihinde <http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/povreddoc/rapor-son-t%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> adresinden erişildi.
- ¹⁰ WEF. (2016). The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution. 5 Ekim 2017 tarihinde http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf adresinden erişildi.
- ¹¹ UN Women. (2017). Kadının Güçlenmesi Prensipleri (WEPs) Uygulama Rehberi. 20 Temmuz 2017 tarihinde http://www.globalcompactturkiye.org/wp-content/uploads/2017/01/WEPs_Rehber.pdf adresinden erişildi.
- ¹² ILO (2015). Women in business and Management: Gaining Momentum. 10 Ekim 2017 tarihinde http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_334882.pdf adresinden erişildi.
- ¹³ Bianet. (2014). Şirketlerin % 44'ünün Yönetim Kurulunda Hiç Kadın Yok. 20 Eylül 2017 tarihinde <https://bianet.org/bianet/kadin/160080-sirketlerin-44-unun-yonetim-kurulunda-hic-kadin-yok>. adresinden erişildi.
- ¹⁴ TÜİK (2017). İşgücü İstatistikleri. Haziran 2017 Haber Bülteni. 06 Ekim 2017 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=12hxZdhv0pG8GLt7N7DvsBGFQ6Kn691K>

3L1H0Z2T6vGvLHGLtM6!-1266409266?id=24631 adresinden erişildi.

¹⁵ OECD. (2017). Unemployment Rate. 6 Ekim 2017 tarihinde <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm> adresinden erişildi.

¹⁶ UN Women. (2017). Kadının Güçlenmesi Prensipleri (WEPs) Uygulama Rehberi. 20 Temmuz 2017 tarihinde http://www.globalcompactturkiye.org/wp-content/uploads/2017/01/WEPs_Rehber.pdf adresinden erişildi.

¹⁷ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye’de Kadın İşgücü Profili ve İstihdamı Raporu. 28 Eylül 2017 tarihinde [http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/58528516369dc524d057a5fe/T%C3%BCrkiye%27de%20Kad%C4%B1%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%20Profili%20ve%20%C4%B0statistikleri%27nin%20Analizi%20\(Nihai%20Rapor\).pdf](http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/58528516369dc524d057a5fe/T%C3%BCrkiye%27de%20Kad%C4%B1%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%20Profili%20ve%20%C4%B0statistikleri%27nin%20Analizi%20(Nihai%20Rapor).pdf) sitesinden erişildi.

¹⁸ TÜİK. (2017). İşgücü İstatistikleri. Haziran 2017 Haber Bülteni. 5 Ekim 2017 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 sitesinden erişildi.

¹⁹ Gürses, Uğur. (2017). Boştaki gençlerin de bayramı kutlu olsun. Hürriyet Gazetesi. 1 Ekim 2017 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ugur-gurses/bostaki-genclerin-de-bayrami-kutlu-olsun-40463689> adresinden erişildi.

²⁰ OECD. (2016). Transition from school to work: Percentage of young people in education, in employment and Not in Education, Employment or Training (NEETs), 5 Ekim 17 tarihinde <http://stats.oecd.org/#> sitesinden erişildi.

²¹ OECD. (2014). Employment Database: Gender wage gap. 11 Ekim 2016 tarihinde <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54751> adresinden erişildi.

²² Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye’de Kadın İşgücü Profili ve İstihdamı Raporu, s.85. 28 Eylül 2017 tarihinde [http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/58528516369dc524d057a5fe/T%C3%BCrkiye%27de%20Kad%C4%B1n%20%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%20Profili%20ve%20%C4%B0statistikleri%27nin%20Analizi%20\(Nihai%20Rapor\).pdf](http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/58528516369dc524d057a5fe/T%C3%BCrkiye%27de%20Kad%C4%B1n%20%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%20Profili%20ve%20%C4%B0statistikleri%27nin%20Analizi%20(Nihai%20Rapor).pdf) sitesinden erişildi.

²³ UNDP. (2015). Human Development Report 2015, “Imbalances in paid and unpaid work.”. 11 Ekim 2016 tarihinde <http://hdr.undp.org/sites/default/files/chapter4.pdf> adresinden erişildi.

²⁴ OECD. (2016). Gender Equality. “Time spent in unpaid, paid and total work, by sex”. 28 Eylül 2017 tarihinde <http://www.oecd.org/gender/data/time-spent-in-unpaid-paid-and-total-work-by-sex.htm> sitesinden erişildi.

²⁵ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye’de Kadın İşgücü Profili ve İstihdamı Raporu, s.75. 28 Eylül 2017 tarihinde [http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/58528516369dc524d057a5fe/T%C3%BCrkiye%27de%20Kad%C4%B1n%20%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%20Profili%20ve%20%C4%B0statistikleri%27nin%20Analizi%20\(Nihai%20Rapor\).pdf](http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/58528516369dc524d057a5fe/T%C3%BCrkiye%27de%20Kad%C4%B1n%20%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%20Profili%20ve%20%C4%B0statistikleri%27nin%20Analizi%20(Nihai%20Rapor).pdf) sitesinden erişildi.

²⁶ OECD. (2017). Starting a business (indicator). 25 Eylül 2017 tarihinde doi: 10.1787/a22da914-en sitesinden erişildi.

²⁷ TÜİK. (2017). Nüfus ve Demografi. Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri. “Eğitim - Okur

yazarlığa göre nüfus". 4 Ekim 2017 tarihinde www.tuik.gov.tr sitesinden erişildi.

²⁸ WEF. (2016). The Global Gender Gap Report 2016. 10 Temmuz 2017 tarihinde <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/economies/#economy=TUR> sitesinden erişildi.

²⁹ TÜİK. (2017). Nüfus ve Demografi. Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri. "Eğitim". 11 Ekim 17 tarihinde www.tuik.gov.tr sitesinden erişildi.

³⁰ WEF. (2016). The Global Gender Gap Report 2016. 10 Temmuz 2017 tarihinde <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/economies/#economy=TUR> sitesinden erişildi.

³¹ TÜİK. (2017). Nüfus ve Demografi. Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri. "Eğitim– Bitirilen Son Öğrenim Kurumu ve Cinsiyet Oranı". 11 Ekim 17 tarihinde www.tuik.gov.tr sitesinden erişildi.

³² TÜİK. (2017). Nüfus ve Demografi. Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri. "Eğitim – Bitirilen Son Öğrenim Kurumu ve Cinsiyet Oranı". 11 Ekim 17 tarihinde www.tuik.gov.tr sitesinden erişildi.

³³ ERG. (2016). Türkiye’de Ortaöğretimde Kapsayıcı Eğitim Durum Analizi. 10 Haziran 2017 tarihinde http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_KapsayiciEgitim_DurumAnalizi.pdf sitesinden erişildi.

³⁴ WEF, 2016. The Global Gender Gap Report 2016. 10 Temmuz 2017 tarihinde <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/economies/#economy=TUR> sitesinden erişildi.

³⁵ Bayraktar, Ulaş. (2017). TESEV Belediyelerde Kadın, Kadınlar İçin Belediye.

³⁶ Bayraktar, Ulaş. (2017). TESEV Belediyelerde Kadın, Kadınlar İçin Belediye.

³⁷ CEDAW. (2015). TURKEY: Shadow Report Summary for the 64th Pre-Sessional Working Group of the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. 5 Eylül 2017 tarihinde <http://ilga.org/wp-content/uploads/2016/02/Turkey-Report-for-the-64th-Pre-Sessional-Working-Group-of-CEDAW-.pdf> sitesinden erişildi.

³⁸ Bu oran gebelikte cinsiyet belirlenmesi ve kız bebek gebeliklerinin sonlandırılması açısından önemlidir. Hindistan, Çin, Suudi Arabistan ve Mali gibi birçok ülkede etik dışı bir pratik olarak yaygındır.

³⁹ Dünya Sağlık Örgütü (WHO). Prensipler dökümanı. 5 Ekim 2017 tarihinde <http://www.who.int/about/mission/en/> adresinden erişildi.

⁴⁰ Koyun A, Taşkın L, Terzioğlu F. (2011). Yaşam Dönemlerine Göre Kadın Sağlığı ve Ruhsal İşlevler. Hemşirelik Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1),67-99.

⁴¹ 2013-2014 TÜİK doğuşta beklenen yaşam sürelerine göre kadınlar 80,7, erkekler 75,3 yıl yaşamakta.

⁴² TÜİK. (2016). Sağlık ve Sosyal Koruma. Sağlık İstatistikleri. "Türkiye Sağlık Araştırması." 4 Ekim 17 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1095 sitesinden erişildi.

⁴³ OECD Statistics. Gender, Institutions and Development Database 2014 (GID-DB): Violence against women. 5 Ağustos 2017 tarihinde <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=71149> sitesinden erişildi.

⁴⁴ Şimsek, Hatice. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. Cilt 25, Sayı 2, (Mayıs) 2011, s.19 –126.